

— מהו? (35)

ומסקינן בכל ארבעת האיבעיות של רב פפא
בחפינה: תיקו. (36)

מח-א בעי רב פפא:

קיימא לן במסכת מנחות, שהקומץ טעון
נתינה וקידוש בכלי שרת ["מתן כלי"],
וקומץ מתוך הכלי בה נתונה המנחה, ונותן
את הקומץ לתוך כלי אחר — ואותו כלי
מקדש את הקומץ.

ויש להסתפק בדין מתן כלי של הקומץ: אם
לא נתן את הקומץ בשולי הכלי, אלא דבקה
לקומץ בדופניה דמנא [דיבקה בדופני
הכלי] (37) מבפנים — מאי?

מי אמרינן: "תוך" כלי בעינן, והא איכא.

או דילמא: הנחה בתוכו כתקנו בעינן, והא
ליכא.

תיקו.

בעי מר בר רב אשי (38):

אם אפכיה למנא [הפך את הכלי] שבסיסו

עשוי כעין בית קיבול, ודבקה לקומץ
בארעיתה דמנא [דיבקה את הקומץ
בקרקעית הכלי] באותו בית קיבול —
מהו? (39)

מי אמרינן: הנחה בתוכו של כלי בעינן, ולא
איכפת לן אם ב"תוך" זה או ב"תוך" אחר,
והא הרי איכא.

או דילמא: הנחה כתקנו בעינן, והא ליכא.
תיקו.

בעי רב פפא:

"מלא חפניו" שאמרו: האם מחוקות [ללא
גודש] הן, או גדושות?

אמר ליה רבי אבא לרב אשי: תא שמע:
מלא חפניו שאמרו: לא מחוקות ולא
גדושות, אלא טפופות [צפות], גודש מעט
צף על הקטורת שבחפניו.

תנן התם במסכת זבחים [הקדמת הגמרא
היא לבעייתו הבאה של רב פפא]:

כל הקרבנות מן הבהמה, הרי הכהן מקבל
את הדם מצואר הבהמה לתוך כלי שרת,

37. כתב הריטב"א: נתנו בתוך חללו ודבקו יפה
בעינן שיהא עומד שם כלי, שיהא הכלי מסומך,
והיינו דקאמר: "דבקה".

38. רש"י אינו גורס כאן את דברי מר בר רב
אשי, שיח יצחק; וראה תוספות. ומתבאר כאן
על פי דברי רש"י במנחות יא א.

39. א. לשון הגמרא דקאמר: "ודבקה", משמע,
כי לא נסתפקו בגמרא אלא אם כן יכול לעמוד
הקומץ בקרקעיתו, אף לכשיחזור ויעמיד את
הכלי כדרכו, [או אפשר אפילו, כי לא נתקדש

35. לא נתבאר, אם הספק הוא אפילו קירבן זו
אצל זו אחר שהרים ידיו מן הקטורת, או דוקא
אם עדיין לא הרים ידיו הקטורת.

36. כתב בלקוטי הלכות: כי מדברי רב פפא
שנסתפק כל הספיקות האלו בחפינה, הרי
נפשטה הבעיא שנסתפקו בגמרא לעיל בעמוד א
אם עושים מידה לחפינה, ולא מהני מידה אלא
בעינן שיחפון בידי ממש; שהרי אם מותר
לעשות מידה, ו"מלא חפניו" היינו לשיעורא
בעלמא, אין נפקא מינה איך יעשה החפינה.

ולא מדם התמצית, הוא הדם שמטפטף לאחר קילוח [רא"ל].

והואיל ואמר הכתוב "מדם הפר", והיה לו לומר ולקח דם הפר:

הרי אנו גורעים את תחילת התיבה של "מדם", ומוסיפין אותה על מלת "הפר" בתחילתה, וכאילו נאמר: "דם מהפר" יקבלנו לתוך הכלי, ולא מן הרצפה.

ומפני מה אנו דורשין את הפסוק באופן זה: דאי סלקא דעתך כי לכך אמרה תורה "מדם הפר", כדי ללמדך: ולקח "מדם" ואפילו לא לקח אלא מקצת מדם הנפש —

והאמר רב יהודה: המקבל צריך שיקבל את כל דמו [כל דם נפשו] של פר, שנאמר:

ואת "כל" דם הפר ישפוך אל יסוד [ה]מזבח; ואם אינו ענין לשירי הדם, שהרי אין השיריים "כל דם הפר", תנהו ענין לקבלת הדם [ת"י מגמרא זבחים] —

הרי למדנו שצריך לקבל את כל דם הפר ולא מקצתו.

אלא על כרחך שמע מינה: מאי "מדם הפר", כדי ללמדך: דם מהפר יקבלנו ולא מן הרצפה; וקסבר: גורעין ומוסיפין ודורשין.

ומאחר שידענו כל זה, בעי רב פפא:

נתפזר[ה] (ה)קטורת על הרצפה ממלוא חפניו קודם שנתקבלה בכף — מהו?

והדם מתקדש בכלי, והכהן מוליכו אצל המזבח וזורקו עליו.

אבל אם נשפך הדם מצואר הבהמה על הרצפה, ואספו הכהן משם לתוך כלי שרת, הרי הדם פסול לזריקה על המזבח.

ותנן עוד משנה אחרת בזבחים:

אם קיבל הכהן את הדם מצואר הבהמה לתוך כלי, ונשפך הדם מן הכלי על הרצפה, ואספו הכהן מן הרצפה, הרי הדם כשר לזריקה.

ואגב דמייתי הגמרא למשניות אלו מפרשין להו:

מנא הני מילי, דבעינן שירד מצואר הבהמה ישירות לתוך הכלי?

דתנו רבנן: כתיב: אם הכהן המשיח יחטא וגו' והקריב על חטאתו אשר חטא פר בן בקר וגו'. ולקח הכהן המשיח מדם הפר והביא אותו אל אוהל מועד. וטבל הכהן את אצבעו בדם והזה מן הדם וגו'.

ומפרשין לקרא:

ולקח [הכהן המשיח, ת"י] מ"דם הפר", ללמדך: הרי זה לוקח כדי לזרוק על המזבח — מדם הנפש, הוא קילוח הדם היוצא לאחר שחיטת הסימנים [רבינו אליקים] ונפש הבהמה יוצאת בו —

ולא מדם העור, הוא הדם שמתקבל בכלי קודם ששחט את הסימנים ואינו נקרא "דם הנפש" אלא "דם העור" [רא"ל].

בעי רב פפא:

חישב בחפינת הקטורת על מנת להקטירה למחר שהוא חוץ לזמן הקטרתה [רש"י], או חוץ למקומה [ריטב"א] מהו שתתפגל הקטורת או תיפסל כמו בקרבנות ובקומץ המנחה?

מי אמרינן יליף גזירה שוה מלא מלא

מי אמרינן: ידו שחפן בה כצואר בהמה – דמי, והרי הקטורת פסולה, כדם שנשפך מצואר הבהמה קודם קבלה בכלי.

או דילמא: ידו ככלי שרת דמי, והרי זה כדם שנשפך אחר שנתקבל בכלי ולא פסולה הקטורת. (40)

ומסקינן: תיקו (40*).

40. כתב הריטב"א בביאור ספק הגמרא:

הקשה ה"ר אלחנן: אמאי לא בעינן לה גבי קמיצה?!

ותירץ ר"י ז"ל: "דבקמיצה, כיון דמדאורייתא בעיא מתן בכלי, פשיטא דידו כצואר בהמה דמי; אבל גבי חפינה מספקא לן: משום דכל היכא דהוה אפשר לא בעינן כף, ומשום דלא אפשר הוא שמכניס בכף [כדלעיל מז א], מי אמרינן: סוף סוף ככלי הוא נותן וידו כצואר בהמה, או דילמא כיון שאין כלי מעכב, ידו ככלי הוא".

ביאור דבריו: לדעת הריטב"א מאחר שאי אפשר בלא כלי, הרי נתחדש עבודת קבלה ומתן כלי כדם וכקומץ [וכמו שכתב הריטב"א לקמן בד"ה הא דאמרינן: חפינה אית בה ארבע עבודות, חפינה כנגד שחיטה, וקבלת הכף והולכה, והקטרה כנגד זריקה], וכיון שכן אם נשפך קודם שנתקבל בכף, הרי זה כדם שנשפך קודם קבלה בכלי; אלא שיש לומר: הואיל וכל דין זה "לקבלו" בכלי, אינו לעכב, לכן יש לומר כי שאם נשפך תחילה לית לן בה.

אמנם ב"שמועת חיים" ו"חונן דעה" ביארו ספק הגמרא לפי הריטב"א: דענין זה גופה אם מאחר דאי אפשר צריך נתינה בכלי, היא גופה ספק הגמרא.

ב. דרך אחרת בביאור הסוגיא הובאה בלקוטי הגרי"ז לזבחים דף כ"ד, והיא:

קשה, מה שייך בחפינת קטורת פסול

"נשפך", כיון דליכא שם דין קבלה כלל, ואף דאמרינן התם דבעיא כלי, זה רק משום דלא אפשר, ואפילו אם נאמר דמשום זה בעינן כלי, אבל דין קבלה וקידוש בכלי ודאי ליכא, ואם כן מה שייך בזה פסול נשפך?!

ועל כן נראה, דמקרא ד"דם מהפר יקבלנו" אמנם אין אנו יודעים אלא שהוא סדר בקבלה, שתהיה הקבלה מהפר; אבל בספרא יש עוד לימוד, ונלמד משם שכך הוא דין החפצא של הדם, שאם אינו במקומו, דהיינו או בצואר או בכלי אלא נשפך, הרי שחל פסול על הדם, והואיל ובקטורת מקום הקטורת הוא בידו, הרי שאם אינו במקומו חל בו פסול זה; [ולא הביאו משמו לבאר, מה הן שני צדדי הגמרא].

וראה עוד בביאור סוגיא זו, במקדש דוד סימן ז אות א ד"ה והתי" וד"ה והנה בירושלמי; ובהערה 40* בדעת התוספות.

40*. הקשו התוספות: לפי צד אחד בדברי רב פפא, כי אף אם נתפזרה הקטורת כשירה הקטורת, אם כן למה לי כלל כף, והרי כל עיקר הטעם שצריך כף הוא משום דאי אפשר להוליכה בלא כף כמבואר לעיל, והרי יכול להשים המחתה על הקטורת שבחפניו, וכשיכנס אל הקודש פנימה יפזר הקטורת מידיו על הרצפה, ויניח את המחתה בין הבדים, ואחר כך יגביה הקטורת מן הרצפה, ויתננה על גבי גחלים.

ממנחה שנאמר בה: זאת התורה לעולה ולמנחה ולחטאת ולאשם ולמלואים ולזבח השלמים, הרי שהוקשה המנחה לשלמים שעיקר דין פיגול נאמר בהם –

ומה התם במנחה מהניא בה מחשבה, הכא נמי בקטורת מהניא בה מחשבה (41) – **או לא?** (42)

אמר ליה רב שימי בר אשי לרב פפא:

תא שמע מן המשנה במסכת עדיות:

שנינו במשנה בחגיגה כ ב: הכלי מצרף מה

שבתוכו לקודש, אבל לא לתרומה; היינו: אם היו חתיכות אוכלין של קודש הרבה בכלי אחד, ואפילו אינם נוגעין זה בזה, הרי הכלי מצרפן להיות כולן חתיכה אחת, וכשנגעה טומאה באחת מהן – נטמאו כולן.

ונחלקו בגמרא שם:

רב חנין סבירא ליה, כי דין זה הוא דאורייתא, ונלמד מהכתוב: כף אחת עשרה זהב מלאה קטורת, הכתוב עשאו לכל מה שבכלי – אחת.

רבי חייא בר אבא משמו של רבי יוחנן

41. כתב רש"י: אין להקשות "היינו הך" כשם שמקשה הגמרא לעיל לענין בין הביניים, כיון שכבר נסתפקנו בספק זה לענין מידה לחפינה. והטעם: אין הנידונין שוין, כי מה שאין עושים מידה לקומץ, ובירוצי מנחה שאינן נקטרין [שהוא יסוד בעיית בין הביניים], הרי הן נלמדים גבי מנחה מהמילה "בקומצו", ואם כן ספק אחד הוא אם להעתיק את מה שנלמד מ"בקומצו" לענין חפינה, וכאילו כתיב "בחפניו", ואינו ענין לספק זה שאינו תלוי במילת "בקומצו", ואפשר כי לענין זה לא נתקבלה גזירה שוה.

42. ביאר החזון איש את בעיית הגמרא: אי יליף "מלא מלא" למחשב חפינה כקמיצה, שהרי מן הדין אין מחשבה מועלת אלא בדבר שיש לו מתירין לאדם או למזבח [אכילת האדם או המזבח ניתרת על ידי דבר אחר, וכבשאר קרבן שהן ניתרין על ידי עבודות הדם, או במנחה שהיא ניתרת על ידי הקומץ; וכשחשב בעבודות ה"מתיר" על הדבר ה"ניתר" על ידו, הוי פיגול], אבל במנחת כהנים שאינה נקמצת אין מחשבה

ואם כן נפשוט ממה שאין עושים כן, שאם נתפזרה הקטורת על הרצפה, פסולה?! ותירצו: לאו אורח ארעא לעשות כן בכל שנה ושנה.

והקשה ב"שמועת חיים", הרי כל עיקר הסברא לפסול בנתפזרה הקטורת, הוא משום דבעינן קידוש בכלי ישירות מן הצואר, ועיקר דין הקידוש בכלי אינו אלא משום דלא אפשר בלא הולכה בכלי כמו שכתב הריטב"א [לעיל הערה 40], וכיון שכן, אם באמת משכחת לה שיוליכנה בלא כף כהצעת התוספות, הרי אין שום חיסרון במה שנתפזר אפילו לרב פפא.

ואם באו להקשות כהצעתם, אין להם לתלות הדברים בספיקו של רב פפא, אלא כקושיא בפני עצמה על הגמרא דלעיל?!

ואפשר, שהתוספות סוברים כדברי הגרי"ז שבהערה 40, שספק הגמרא אינו תלוי בדין קידוש כלי, ואפילו אם לא בעינן קידוש כלי יש לפסול נתפזרה קטורת, ואם כן דבריהם אתי שפיר, וצ"ע; וראה היטב שיטת התוספות בענין קידוש כלי בכף, בדבריהם בד"ה חישוב [בתחילת העמוד הבא].

מכשירי מצוה הגחלים שהם מכשירי הקטורת שעיקר מצותה היא ההקטרה כמצוה דמו, וכשם שפוסלת מחשבה בחפינה לפסול את הקטורת, כך מועלת מחשבה בחתיית הגחלים לפסול את הקטורת [או הגחלים], או לא.

(בעי) [בעי] בני הישיבה מיניה מרב שישת:

ארבע עבודות יש בדם:

א. שחיטה, והיא כשירה אפילו בזר וכל שכן בשמאל.

ב. קבלת הדם וקידושו בכלי, והיא אינה כשירה אלא בכהן, שנאמר: ושחט את בן הבקר לפני ה' והקריבו בני אהרן הכהנים את הדם; כי אף שאמרה תורה "והקריבו" שהוא לשון הולכה, אין כוונת הכתוב אלא לקבלה, שהרי לאחר שחיטה נכתבה, ואין הולכה אלא אם כן קיבל הדם [רש"י חגיגה יא א].

והואיל ונאמר בקבלה לשון "כהונה" הרי שאינה כשירה אלא בימין, כי כך קיבלו חז"ל: כל מקום שנאמר: "אצבע" או "כהונה" אינו אלא בימין.

ג. הולכת הדם לזריקה על המזבח, אינה כשירה אלא בכהן, והוא נלמד ממה שכתבה התורה את עבודת הקבלה בלשון "והקריבו" שהוא לשון הולכה; ודין עבודת הולכה בשמאל מתבאר בסוגיא שלפנינו.

סבירא ליה: כי אינו אלא מדרבנן, ומעלה היא בקודש, והכי קיימא לן [וכשיטתו יתבאר כאן].

העיד רבי שמעון בן בתירא: על אפר חטאת [אפר פרה אדומה] שנגע טמא במקצתו, שטימא את כולו.

הוסיף רבי עקיבא על דברי רבי שמעון — והעיד:

על הסולת והקטורת והלבונה והגחלים⁽⁴³⁾ של יום הכפורים [הרע"ב], שהיו מונחים אף בכלי שאין לו תוך [תוספות יום טוב], שאם נגע טבול יום הפוסל את הקודש רק במקצתו, הרי זה פסל את כולו.

קא סלקא דעתך דרב שימי בר אשי: מדפסל בקטורת טבול יום, הרי שקדשה הקטורת בכלי קדושת הגוף —

ואם כן פסלה נמי לינה בקטורת —

וכיון שכן, מדלינה פסלה בקטורת, הרי פסלה בה נמי מחשבה על מנת להלינה.⁽⁴⁴⁾

בעי רב פפא:

ב-מח חישב מחשבת פיגול בחתיית גחלים מהו שטיפסל הקטורת? [ובלשון אחר ביאר רש"י: מהו שייפסלו הגחלים]; כלומר: האם חתיית הגחלים "עבודה" היא או לא.

ב.

44. הסוגיא צריכה ביאור: הרי הפשיטות אינה ממין הבעיא, שהרי הבעיא היתה אם שייך פיגול בקטורת, ואם כן מה יוסיף לנו שהקטורת קדשה קדושת הגוף?!

פוסלת, ולכן מן הדין לא היה מקום לפיגול בקטורת; אלא דילפינן מלא מלא ממנחה לפסול מחשבה בחפינה. [זבחים ט טו].

43. אע"ג שהלבונה והגחלים אינם אוכל, הרי חיבת הקודש מכשרתן לטומאה, רש"י חגיגה כג